

המאמרים האחרונים בספר עומדים בצל המחשבה, שהברירה היחידה הניצבת לפני ישראל, היא שינוי ערכים מוחלט. בפרקים דרושה התחלה חדשה (מאמר בו מבקר וולטש את אירוני "יום האדמה" במאמר 1976) ועימות עם האמת. מסיף וולטש למהפך עקרוני של החברה הישראלית וראייתה את היסטוריה עם הערבים והפליסטינים. וולטש מסיים את סיפרו (במאמר 17.4.79) בקביעה: "אולם כשנדרש למצוא את הדרך למיפנה אמיתי דרוש השבון נפש מקיף, ודרושה נכונות לקורבנות מכאיבים מצד אלה שחשבו שדי להכריז על הרצוי להם כאילו היה זה מוצי, כדי ליצור מציאות שונה מזו שבה אנו חיים, כדי לפלול את הדרך להשגמת ציונות ריאליסטית ולהחזיר גאווה לכפי ישראל".

בפנתולי הזמנים הוא מיסמך מעולה על יהדות אשר אינה עוד בנמצא, יהדות חר שבה, גאווה ושקולה, יהדות של ער כים ויושר אינטלקטואלי. בפתולי הזמנים הוא מציבה מכוונת, לעולם שאיננו עוד, לרעיונות ולערכים, שהחברה הישראלית הצליחה לקבור בימיו שלה.

**תרגום**

**רות**

**פיליפ רות**, מחשובי הסופרים היהודיים היוצלים בארצות הברית, אינו מנסה להשתחרר מיהדותו. בשנינותו הטיפוסית, הוא מצליח להפתיע שוב ושוב, ולהניח גשמות מתות מתוך ההיסטוריה היהודית. בסיפור ישן שלו בשם "שידור" הוא מתאר כיצד מנסה צייד-כשרונות לגייס את פרופסור אלברט איינשטיין למוכנתרדיו בתור בעל תיבת כה יהודי. בסיפור אחר, הנושא את השם "קורת" התבונן בקאפקא, יוצא רות מתוך הנחה כי קאפקא לא הלך לעולמו ב-1924. אלא היגר לניו ג'רסי, שם שימש כמורה לעברית של הילד... פיליפ רות. בתרגום לעברית, רומן זה כי **אנה פראנק** לא מתה, והיא חיה וקיימת בני-יוריאנגלנד.

בדומה לכמה מספריו הקודמים, חושף רות את עולמו של סופר אמריקאי-יהודי צעיר. סופר זה, ששמו **נתן צוקרמן**, מבקר סופר אמריקאי-יהודי אחר, מבוגר ממנו, בשם **ע.א. לונגף**, החי עם אשתו היאקוויטית, "היכן שחללה אמריקה והיכן שמומן נגמרה". רות, מספר בדמותו של נתן צוקרמן, כיצד שלח את ביוכריטי סיי פורלי ללונדון, ובמיכתם הלוואי הוסיף כי "נתקלתי בקרובתי ציפוב וגוגל...". לונגף הוא סופר שונה בנוף המוכר של סופרים יהודיים בארצות הברית, או כלשונו של רות: "...הפרזש הספרותי המפורסם ביותר באמריקה, אותו ענק של פבלנות ואורך רוח והוסר אנוכיות, אשר בעשרים וחמש השנים שחלפו בין ספרו הראשון לספרו השני (שעליו נתון לי פרס הספרות הלאומי, שהוא רחוק בשקט), היה חסר למעשה קהל קוראים או הכרה, תמיד היו פזורים אותו, אם וכאשר היו סופרולארי, הוא סירב לקבל כל פרס ותואר, אר, סירב להיות חבר במוסדות מכובדים, לא העניק שום ראינות ובהר שלא להיות מצולם..."

**צוקרמן/רות** מגיע לביתו של לונגף, ופוגש שם צעירה, עליה אומר לונגף: "וזהי העלמה בלם. היא היתה פעם סטודנטית כנא, היא שוהה אצלנו ימים אחדים ונספח על עצמה למיין את כתבי היד שלי..." תוך שהוא משחזר את חייו של לונגף ("לאחר שאביו הצורך מת כמי עט מפצנצת שנפצע בסוגרוב של ז'י-טומור, הגירו והרזו של לונגף לארץ-ישי-ראל הנהשתל. שם ניספו שניהם כמי פום, ובכנפם טיפלו ירדתי מישפחה ביישוב קהילתי יהודי. בגיל שבע הוא נשלח לבדו מפיא לא קרובים עשורים של אביו כי ביוקליו..."), הוא שם את עינו בעלמה בלם, ומתחיל בנוסח מה מעיק על פור-

טוני לתכנן כיצד יגיע אל מיטתה. בשלבי בנייה אלה, מביא רות פרק מאלף מחיי התרבות והסיפור האמריקאי, התבצרותם בקמפוסים של האוניברסיטאות, תוך ציון הערות-אגב בנוסח של: "בממלכת האנו אין מלקקים רבש...", ולעומתם את לונגף, שהוא התייך מעולם הסופרים האמריקאי. צוקרמן/רות נשאר ללון בביתו של לונגף, אחרי שלונגף מרעיף עליו שב"חיים. (מי יכול לישון אחרי זה? אפילו לא זכרתי את האור כדי לנסות. זמן ממושך ביותר נעצתי את מבטי בשולחן העבודה המסודר של לונגף...) ומייד אחרי זה, התיישבתי על כסא הדפוסה שלו בתחתוני... פרק זה, קורא רות לגיבורו נתן דאלוס ומאפשר לצוקרמן לערוך אודיסאה קצרה אל עברו הקצר כסופר, מספר על תמונתו שפורסמה לראשונה בעיתון, ותגובת בני-מישפחתו (ההסאטורדיירביו לא מכר מעולם בה הרבה עותקים בצפון ג'ודי כמו כאשר התמונה שלק הפיעה בו...").

במסורת ראשית שנות-החמישים, מתאר רות את מגעו עם הפטרון שלו, מממן לימודיו והשתלמותו כסופר - **השופט ליאופולד ופטר**. השופט פטרון ממליץ לו: "אם עדיין לא ראתי בכרודווי את ההצגה, יומנה של אנה פראנק, אני מייץ בתוקף שתעשה זאת..." השופט ורעייתו משגרים לנתן צוקרמן גיליון בן 10 שאלות בנושאי אנטישמיות, דמויות יהודים בסיפור ומוסר יהודי. שאלתם האחרונה: "היכול אתה בכנות לומר, שיש משהו בסיפור הקצר שלך שלא יחמם את ליבם של ויליום שטרייכר או יוזף גבלס?"

מאוחר באתו לילה, בביתו של לונגף, שומע צוקרמן/רות את מכוניתה החדשה שה העלמה בלם, והוא מתאר את עצמו "קרא חסר, אם אתה חושב שאתי רי ההזדוונות כל בעלי-החיים עציבים, נסה לאונן על הספה בחדר-עבודתו של ע.א. לונגף וראה כיצד תרגיש לאחר מעשה..." תוך פירוט מעט מהאובססיה שלו לסיפורי של הנרי ג'יימס, משהו צוקרמן/רות, "קולות עמומים כאים מעל לראשי..." הוא שומע קול של אשה בר"ה, ומאונן לשיחה מרתקת בין לונגף לאימי בלם הבוכה לה ("אני אנה, אין אותך. אני אהבתי אותך, אידא. אין אחר כמוך. הם כולם כאלה מטומטמים..."). ואז היא מבקשת מהסופר הנודע, שיהיה עבודה חקייים מ'ימי רונלטה הגדולה. הבידור והשיחה נמשכים להם עד "לאה, מני, האם זה יהרג אותך רק לנשק לי את השדיים..." וצוקרמן/רות שומע את לונגף יוצא מחדרה.

בפרק השלישי, תחת הכותרת פאטאל מתחיל דימויו של צוקרמן/רות לרוץ. הוא מכניס לסיפור חייה של אימי בלם שינויים בינוניים, ומציג אותה כי **אנה פראנק**: "אחרי המילהמה היא נהייתה אימי בלם. היא לא איממה את שמה החדש כדי להסתיר את זהותה - עדיין לא היה צורך בכך - אלא, כפי שתיארה לעצמה כאותו זמן, כדי לשכח את חייה..." אלא שעברה היה בעיקרו תיה במולדתה החדשה: "נודע לא ש-אביה שרד כאשר המתנה לביקת שיניים אצל רופא-השיניים של מישפחת לונגף. כאשר נטלה עתק ישן של הטיים מן הקרימה שכחדר ההמתנה ובהופכה את הדיפים ראתה תצלום של איש עסקים יהודי די בשם אוטו פראנק..." לאחר תקציר סיפור עליית-הגג באמסטרדאם, המפרט לו המישפחה ההולנדית שהגנה עליהם פני קסי רשימות שנשמרו בפתר עליוני בתו הקטנה, נערה בת חמש-עשרה אשר מתה בבלון..."

בדימויו של צוקרמן/רות מספרת אימי/אנה על תלואותיה במחנות הריי-כו כעבור שבוע היא יוצאת לחפש אחר עותקים של סיפרה ולא מוצאת. היא שולחת כמה דולרים להולנד לבית ההוצאה שפירסם את יומנה, וכעבור שלושה חודשים היא מקבלת מהם את הספר בתבילה, "אך לרוב היא סימנה קטעים שלא יכלה להאמין שכתבה כאשר לא היתה הרבה יותר מאשר ילדה קטנה..." היא קוראת, שבה וקוראת, ובדמי יונו של צוקרמן/רות, נפשה מתייסרת: "והתחוות למתה היא מלודרמטית ומכ-חילה. והפתרות מפני אבא היא עוד יותר גרוועה. שום כפרה אינה דרושה, אמרה אימי לאנה, גנשי רק רק לטלפון

והגידו לפים שאת חיה. הוא כן שיי שים..." אלא שאימי/אנה, כבר אינה שייכת לעצמה, והיא מהררת: "הם ריחמו עלי; הם התפללו בשבילי; הם ביקשו את מחילתי. אני הייתי התגלמות של מיליוני שנים שלא נחיו, שנגזלו מן היהודים הנרצחים. מאוחר מדי להיות חיה עכשיו, הייתי לקרשה". היא מת-ייסרת במעמדה החדש: "ההגשתי כאילו קולף העור ממחצית גופי. מהצית פני קולפם, והכל יביטו בזוועה עד סוף חיי..." צוקרמן/רות מקשר את תשוקתו תיו עם תשוקות לונגף, ומסכם את ה-פרק: "...למענו, הפופר הגדול, בחרה אימי להעשות אנה פראנק; זה מסביר הכל, אין כל צורך בפסיכיאטר. למענו, כתוצאה מהתאהבותה: להקסים אותו, לכשף אותו, להבקיע דרך הרגשות המצ-



**מחברת יומן פראנק**  
לא יכולה להאמין שכתבה

פוגית והחוכמה והצדק אל תוך דימויו, ושם כאנה פראנק, להעשות הפאם פא-טאל של ע.א. לונגף..." הפרק האחרון של הספר הוא פארודיה צינית על עולמן של נשות סופרים רבות, וכתורתו להיות נשוי ולטולטור. פרק זה מאחד צוקרמן/רות את המציאות ואת הזויות. כאשר מופשל שרוולו של אימי/אנה, מחפש צוקרמן/רות את כתובת הקעקע: "ראיתי, כמובן, שאין שום צלקת על אמת ורועה. שום צלקת; שום ספר; שום פים..." והוא מתחקר אותה "עברת את המילהמה?" והוא משיבה "הפסדתי את המילהמה". והוא אומר צור-קמן/רות לאימי/אנה "...את דומה לאנה פראנק, והיא עונה: "כבר אמרתי לי את זה לפני כן..." ולאחר עוד מילים, פורצות הזויות של צוקרמן/רות: "אה, הנשאי לי, אנה פראנק, ונקי אותי מפני הקנים המזועזעים שלי מן האשמה ה-אירופית! מזלול כרנשות היהודים? איש לחייהם של יהודים? מגים לבי כמזבחם? מי יעו להאשים בפשעים כאלה, שאין להעלותם על הרעת, את בעל השל אנה פראנק..."

אלא, שאידיילית תלומות והזויות זו של צוקרמן/רות מסיימת כאשר אשתו של לונגף מגיעה. האשה, הוסי, מחלי-טה לנטוש את לונגף, והיא אומרת ל-אימי/אנה: "את נשארת. החלום בקפיץ השלמת כתיבה מתגשם! את זוכה כסופר היצירתי - ואני זוכה ללכת!" הופ מסרבת לשידוליו של לונגף: "מאוחר מדי לגעת בי עכשיו! אני עורכת מסע סביב העולם ולא איממה לעולם..." והיא מטי-חה בפני אימי/אנה את גורלה של אשת סופר: "את לא תספיק לשום מקום. את לא תראי שום דבר. אם אפילו תצאי לארזה-ערב, אם פעם אחת כשישה חודשים השטיעו עליי לקבל הזמנה לביתו של מישפח, אז זה יהיה עוד יותר גרוע..." והיא ממשיכה לתאר מ-גורלה: "הנה לך רת-האמנות שלי, וירשתי הצעירה: החיית החיים! מאי-החיים הוא עושה את הפיפורת הנחרת שלו! ועכשיו את תהיי האדם שעומו הוא לא חי..." אלא שאימי/אנה נמללת לה, והופ מנסה להימלט אף היא, ולונגף מגלה כי צוקרמן/רות האוין בלילה לכל שהת-חש בחדרה של אימי, ואומר לו: "אחיה

סקרן לראות כיצד נצא מזה כולנו באחד הימים. זה עשוי להיות סיפור מעניין. אתה לא כל-כך נחמד ומנומם כפיפורת שלך..." ולסיים, מספר צוקרמן/רות: "הוא מצא את כספותיו בכיסו, ואחרי שהעיף מבט חסוף בשעונו פתח את הדלת הקודמת. זה כמו להיות נשוי לטולטטור, הוא אמר, והשאיר אותי ל-שוב את רשימותי הקדחתניות בעודו יוצא לרדוף אחרי הרעיה הבורחת, שזה חמש דקות היתה מפליגה במסעה הנדון לכי-שלו, כחיפושיה אחרי מישל-ייד פחות נאצל".

ספור הצללים הוא מעט מעודן יותר, מבוגר יותר, ובעל ראיית עולם רחבה יותר מספריו הקודמים של רות. הוא מביא ראייה שונה, ובתלי מקובלת של ההיסטוריה היהודית, של הקורבן שיש להקריב למען האמנות ושל תוליד ה-בנייה של סופר יהודי כפייתי בספרות האמריקאית. אלה האוהבים את "טירופיו של רות" יהנו ממש הגאה מלאה.

**מולדת**

**גיבליה**

למדה-הספרים העוסק בתופעות שיבי-טיות יוצאות-דופן במירוח-התיכון, הצטרף באחרונה ספר בעל עניין-רב, המתאר את חייהם של הבדווים הרומנים, בני מגור סנטה-קתרין, הספר גיבליה \* מתאר את אורחות חייו של שבט זה, שהובא בימי שילטונו של הקיסר יוסטיניאנוס (ימי שילטונו 527-565) לסיני, כדי לבנות את מינור סנטה-קתרין, לשמור עליו ולשר-תו. אבות שבט זה, הובאו ברובם מהמקום בו שוכנת כיום רומניה.

מחבר הספר, יוסף בן-דוד, שהה באזור ברוב ימי השלטון הצבאי הישר-ראלי (1967 עד 1979), והוא מתאר את הקשרים המיוחדים בין בני שבט זה עם מינור השכן, ואת אורחות חייו, שהם בבחינת אנטי-תיזה לתרבות הנוודית של בדווים דרום-סיני.

יוסף בן-דוד מביא את תולדותיו של השבט, מתאר את המיבנה החברתי שלו, את אילן היוחסין, את המאבקים על הג-הגתו, ואת מצב האשה והמישפחה בתוכו. הספר מתאר את מיבנה ישוביהם, מסור-תם, ערכי המוסר שלהם והווי חייהם בימי השלטון התורכי, המצרי והישראלי. הפרק המוקדש לבריאות ודרכי הריפוי של הבדווים מתאר עולם מולאו של רפואה טבעית, ומביא את תצלומי **צאלח אבו-מכארכ אבו-ע'נימאן**, שהתפרסם בסגולות הריפוי שלו. פרק רפר-אי נוסף עוסק במגוון (חוליה-רוח), ואופן הוצאת השדים ממנו. גם פרק המישפח-הוא מאלף.

הפרק תהליכי שינוי ומודרניות מפרט את שעשו שנות ה-70 שבשילטון ישראל לשבט זה, ולסובבים אותו. שנינויים שחלו בסליה-מוזנות, שירותי רוחה שונים, מכ-שירי אלקטרוניקה, לבוש, השפעת העבר-דה בתחומי ישראל על צעירי השבט. זה ספר קפזני ומפורט אודות שבט יוצא-דופן, שסיקרו במשך תריסר שנים את כל הישראלים שהגיעו לסנטה-קת-רינה.

• יוסף בן-דוד - גיבליה, שבט בדווי בצל המינור, הוצאת כנה ירושלים; 160 עמודים (כריכה קשה).

**"נמר של נייר"**  
**בגיליון ראשי-השנה**  
**יוקדש לנושא:**  
**"מי אמר"**  
**שהוא שחור?**